

[1] Waarom zijn jullie trouw aan Jezus de Heer? Jullie zijn vanmiddag om allerlei redenen naar de kerk gekomen, omdat het kan, omdat je wil, omdat je moet. Maar wat je reden ook is, er spreekt een zekere trouw uit aan Jezus de Heer. Waarom zijn jullie trouw aan Hem? ... Hoe je het ook wendt of keert, de reden is dat Hij een zekere indruk op je heeft gemaakt. Je hebt de verhalen over Hem gehoord van je moeder, van je meester, in de kerk. Je bent zelf die verhalen gaan lezen en herlezen – en Hij heeft indruk op je gemaakt. Soms heel sterk, dan weet je het zeker, soms minder direct, dan heb je je vragen. Maar zijn verhaal staat en heeft indruk op je gemaakt: als ik dit mag geloven... En daarom ben je trouw aan je Heer.

[2] Veel mensen haken af. Sommigen vertrekken door de voordeur en zeggen hardop, dat ze het gewoon niet meer geloven. Anderen gaan door de achterdeur, niet omdat ze een nieuwe zekerheid hebben gevonden, maar omdat ze er niet precies uit zijn wat ze met de kerk en met God willen. Maar er zijn ook mensen, die zeggen dat ze trouw blijven aan de Heer en toch niet met de kerk-zoals-die-is verder willen. Hun kritiek is dat “de kerk” het echte verhaal van Jezus heeft verdraaid. Of ook: dat het verhaal van Jezus dat “de kerk” vertelt niet meer geloofwaardig is. Als je gelovigen vergelijkt met een groep mensen rond een houtvuur, is de boodschap van de ene groep: het echte vuur zit in jezelf. Dat is de kritiek van bij voorbeeld een Dan Brown. En de boodschap van de andere groep: er is geen echt vuur. Dat heeft dan de wetenschap bewezen. En van beide groepen is de kritiek eigenlijk: jullie zijn niet echt trouw aan de Heer.

[3] Nu kan het zijn dat jij, trouw aan de Heer Jezus, dat jij reageert met: maar het staat toch in de Bijbel? Alles wat je wilt weten over de Heer kun je vinden in de Bijbel. De Bijbel is het woord van God, dat zegt de Bijbel zelf. ‘Nooit is een profetie voortgekomen uit menselijk initiatief: mensen die namens God spraken werden daartoe altijd gedreven door de heilige Geest,’ lazten we bij Petrus. Ik vind het overbodig, maar zeg het voor de zekerheid: ik ben er van overtuigd dat ik de stem van God hoor als ik de Bijbel lees. Maar je moet eerlijk zijn: het feit dat de Bijbel zelf zegt dat het Gods woorden zijn, bewijst nog niet dat het zo is. Het overtuigt afhakers ook niet. Wat nu?

[4] In deze preek wil ik de overtuiging dat het waar is wat de evangeliën vertellen, omdat het het evangelie van Jezus Christus is, even buiten beschouwing laten. Ik doe dat vanuit de overtuiging dat als het waar is, als de Bijbel ons de waarheid vertelt over God en de wereld, dat die waarheid dan

sterk genoeg is om tegen een stootje te kunnen. Als het allemaal waar is, dan mag je ook vertrouwen dat het overeind blijft, wanneer je kritische vragen toelaat. Wat mij betreft is dat zelfs een bewijs van eerbied voor de Bijbel: Gods woord heeft het niet nodig dat ik er een verdedigingsmuurtje omheen bouw. Gods boodschap kan voor zichzelf spreken.

1. **[5]** Eerst de kritiek van Dan Brown en anderen. Oké, Dan Brown schreef jaren terug een roman, de Da Vinci code. Misschien heb je dat boek gelezen, misschien ook niet. Ik noem hem vanmiddag alleen als model voor een vorm van kritiek op het christendom, die je vaker tegenkomt. Daarbij begrijp ik, dat die kritiek à la Dan Brown misschien niet de jouwe is. Maar je gaat het tegenkomen als je als christen je neus buiten de deur steekt. Want dit alternatieve evangelie, zoals je onder andere bij hem tegenkomt, is bij veel mensen het populaire verhaal over Jezus en het christendom. En voor je het weet denk je: 'O, maar heb ik het dan altijd verkeerd geloofd?' Zoals gezegd: we laten vanmiddag de vragen toe, in het vertrouwen dat de waarheid het aankan. Maar ik moet eerlijk zeggen, dat ik persoonlijk de domheid van deze vorm van kritiek verbijsterend vindt.

[6] In het kort kom je de volgende elementen van dit alternatieve evangelie vaak tegen: dat Jezus was getrouwd, meestal met Maria Magdalena, en vaak ook dat Hij kinderen heeft gehad. Dat zijn eind aan het kruis wel een echte marteling was, maar dat zijn dood alleen maar een schijndood is geweest, en dat zijn opstanding dus ook geen opstaan uit de dood was. Dat Hij zichzelf alleen gezien heeft als een soort profeet, een wijsheidsleraar, en niet meer dan dat. Maar dat Hij later is ingekapseld door "de kerk," die Hem veranderd heeft in de zoon van God, met het hele verhaal van maagdelijke geboorte, wonderverhalen, kruisdood als zoenoffer en natuurlijk de opstanding. Maar dat verhaal van de kerk is een verzinsel, bedacht om de kerkleiding aan de macht te houden. Het echte verhaal is dus heel anders.

[7] Jezus ziet zichzelf als leraar, niet meer dan dat. Maar wat is zijn leer dan? Nu blijkt, volgens deze critici, dat de echte boodschap van Jezus de boodschap is, dat wij allemaal een goddelijke vonk in ons hebben en dat Jezus ons uitdaagt en uitnodigt om die vonk in onszelf te vinden en aan te wakkeren. Deze gedachte zie je in de tijd van Jezus opeens overal opschieten en deze leer is de ware leer van Christus. De naam van deze stroming is gnostiek. Helaas heeft deze boodschap (helaas: nog steeds volgens critici à la Dan Brown) het moeten afleggen tegen de macht van "de kerk." Zo zie je Paulus, die zegt dat hij een volgeling van Jezus is, maar die in feite de echte boodschap van Jezus heeft veranderd, in zijn Brief aan de Korintiërs deze gnostiek bekritisieren. Maar eigenlijk bekritiseert Paulus daar de leer van de Heer.

[8] Nu is het verbijsterende dat dit alternatieve evangelie zegt dat ze een wetenschappelijk verhaal hebben. Ze beroepen zich op oude boeken, zoals het Evangelie van Thomas en andere documenten. Verder zeggen ze dat als je de evangeliën goed leest, dat je dan de sporen ziet van deze oude laag en hoe die door “de kerk” is aangepast en weggepoetst. In werkelijkheid zijn deze bronnen òf van laten tijd òf nog nooit teruggevonden. Maar dat ze jonger zijn, daar heeft Dan Brown of De Wereld Draait Door natuurlijk geen boodschap aan. “De kerk” is fout, dus is het alternatieve verhaal goed. En dat er sommige documenten verdwenen zijn, bewijst alleen maar dat “de kerk” ze heeft verduisterd. Dus....

[9] Nu kun je niet bewijzen dat iets wat nu niet bestaat, nooit heeft bestaan. Maar je kunt wel aannemelijk maken dat Jezus een Jood was. In het Jodendom uit Jezus’ tijd leefden allerlei ideeën en filosofieën. Maar dat idee van de gnostiek, over een goddelijke vonk in je die bevrijd moet worden, dat kom je er nauwelijks tegen. Waar kom je het wel tegen in die tijd? In de tijd van Jezus begint de gnostiek op te komen in het Oosten van het Romeinse Rijk, en wordt het vuurtje aangewakkerd door bepaalde ideeën die al leefden in de Griekse wereld. Het ligt zo enorm voor de hand, dat de christelijke gnostiek die je pak ‘m beet honderd jaar na Jezus’ dood zich ziet ontwikkelen, dat dat een meeliften van bepaalde christenen op de ideeën van de cultuur om hen heen is. Als je Jezus wilt zien als prediker van de goddelijke vonk in ons, dan moet je zijn Jood-zijn verdonkeremen en een samenzwering van de kerk tegen deze originele boodschap in het leven roepen. Als je christelijke gnostiek ziet als een latere aanpassing aan de cultuur, doe je recht aan de gegevens en hoef je geen complottheorieën te verzinnen. Mag jij zeggen wat logischer is.

[10] Er komt nog iets bij. Wat is kenmerkend voor mensen vandaag? Een paar dingen. Mensen willen geen gezag boven zich, maar ze willen hun eigen baas zijn. Mensen weten dat ze veredelde apen zijn, maar willen toch graag bijzonder zijn. Mensen zijn onzeker over de toekomst, en zoeken toch houvast. Zie je hoe feilloos het alternatieve verhaal over Jezus als leraar van de goddelijke vonk aansluit bij het verwachtingspatroon vandaag? “De kerk” heeft geprobeerd Jezus’ echte boodschap te verstoppen, de boodschap dat jij zelf de baas bent; en Darwin mag honderd keer gelijk hebben, je bent een god in het diepst van je bestaan; en tegenover allerlei technologische rampspoed troost jij jezelf: je goddelijke innerlijk is onoverwinnelijk.

Nu geloof ik dat het evangelie van Jezus Christus, het echte evangelie bedoel ik, zo veerkrachtig is dat het in elke nieuwe tijd en in elke nieuwe cultuur iets te zeggen heeft. Maar hier gebeurt het omgekeerde: de vragen en angsten en twijfels van vandaag zijn dominant, en je past er

het evangelie van Christus aan aan. De kritiek op het klassieke Jezusbeeld werkt met de gedachte dat je in oude boeken altijd tussen de regels door moet lezen: wie heeft er belang bij deze boodschap? De kerk, de machthebbers? Het wordt tijd om die kritische manier van lezen ook toe te passen op het nieuwe Jezusbeeld. Het verkoopt verdraaid goed om Jezus zo te tekenen, zie Dan Brown. Maar daar wordt het verhaal niet waarschijnlijker van.

[11] Petrus zegt: 'Toen wij u de glorierijke komst van onze Heer Jezus Christus verkondigden, baseerden wij ons niet op vernuftige verzinsels – integendeel, wij hebben met eigen ogen zijn grootheid gezien.' Wij hebben ons aan het vuur verwarmd en we nodigen jullie uit om aan te schuiven. Maar als iemand verzint dat de echte boodschap van Jezus was, dat het vuur in jezelf zit, dan verandert die de boodschap van de eerste getuigen. Ik dwing je niet om te geloven dat de Bijbel de waarheid vertelt. Ik vind wel dat het alternatieve verhaal van Dan Brown c.s. onwaarschijnlijk is. Je hoeft het evangelie niet te geloven, maar pas het dan in elk geval niet aan aan je eigen wensen - terwijl je blijft claimen dat dit is wat de Heer leerde.

2. **[12]** Maar hoe betrouwbaar is de Bijbel zoals we die nu hebben dan? Het is één ding om het alternatieve evangelie van de gnostiek niet overtuigend te vinden, maar is het oude verhaal vandaag nog wel te verkopen? Is het niet waarschijnlijker dat de apostelen, hoe zal ik het zeggen, vanuit hun wereldbeeld bepaalde ervaringen op een bepaalde manier hebben uitgelegd, maar dat wij die ervaringen op een andere manier onder woorden moeten brengen? En is het niet zo, dat zij gewoon een ander idee van 'waarheid' hadden, dan wij vandaag? Ik bedoel: vandaag weten we gewoon dat bepaalde dingen niet kunnen, want dat heeft de wetenschap bewezen. Als je gelovigen vergelijkt met een groep mensen rond een houtvuur, dan is de boodschap: er is niet echt een vuur, het is eigenlijk verzonnen. Wat moeten we daarmee aan?

[13] In dit deel van de preek wil ik deze vorm van kritiek bespreken aan de hand van het kernpunt van het Nieuwe Testament, namelijk de opstanding van Jezus. Inderdaad heeft de wetenschap aangetoond dat zo iets niet kan, dat een dode weer leeft. Welke ervaring hebben de leerlingen dan gehad, dat ze dit zo onder woorden hebben gebracht? Is het niet het meest waarschijnlijk, dat ze verdrietig en verslagen bij elkaar waren na de dood van hun Heer, maar dat er toen één opstond die zei: 'Het kan niet afgelopen zijn, dat weiger ik te geloven. Wij gaan door met waar Jezus voor stond, en zo houden wij zijn idealen in leven.' En dat vonden ze samen zo mooi, dat toen er één vertelde dat hij of zij Jezus nog gezien had, dat de anderen toen ook vertelden dat zij Hem ook gezien hadden.

Want dat vonden ze toen logisch: het paste in hun wereldbeeld, dat Jezus zou zijn opgestaan uit de dood.

[14] Het probleem is dat dit wereldbeeld toen niet bestond. Het is niet zo dat de moderne wetenschap heeft bewezen dat dode mensen niet herleven. Ik moet je een geheim vertellen: dat wisten ze toen ook al. Net zoals ze toen ook al mooie dingen konden zeggen over hoe iemands idealen konden voortleven in zijn volgelingen. En net zoals ze toen ook al konden dromen van dat je innerlijk, je ziel ofzo niet doodging. Maar een lijk dat weer leeft, dat was ongehoord, dat was belachelijk, dat was idioot. Als iemand als Paulus de wereld van het evangelie van Christus wil overtuigen, dan is het prima als hij vertelt van zijn mooie idealen – maar hij moet niet aankomen met een opstaan uit het graf. Als hij dat toch doet, zoals in Athene, dan wordt Paulus onbeschoft afgeserveerd. ‘Opstanding van het lichaam? Ehm... weet je wat, dat bespreken we een andere keer.’ Waarom verzin je zo’n onwaarschijnlijk verhaal, wanneer het zo overduidelijk een boodschap is die niet overkomt?

[15] Is het misschien omdat je vanuit het Joodse geloof voorgesorteerd staat om wél in de opstanding van de doden te geloven? Waren de apostelen misschien zo goedgegelovig om te geloven dat Jezus was opgestaan, omdat ze daar vanuit hun Joodse achtergrond ontvankelijk voor waren? Helaas, zo zit het ook niet. Sowieso waren er Joodse groeperingen, die net als de mensen in Athene niet in het herleven van lijken geloofden – denk aan de Sadduceeën. Maar ook de Joden die wel in de opstanding geloofden, geloofden daar niet in omdat het met enige regelmaat gebeurde ofzo. Het geloof was dat God, die deze wereld had gemaakt, het werk van zijn handen niet laat varen. Zo waar als Hij de wereld heeft geschapen, zo waar zal Hij deze wereld herscheppen – inclusief het herleven van alle gestorven rechtvaardigen, in een lichaam dat opnieuw een lichaam zal zijn, hoe anders ook. Maar: die hoop was gericht op de jongste dag, de dag van het oordeel. Vanuit het Joodse gedachtengoed van rond het begin van de jaartelling was het opstaan van één enkel persoon ook onwaarschijnlijk. Dat God de doden zal laten herleven, daarvan waren ze overtuigd. Maar het laten herleven van deze ene, terwijl de grote opstanding nog niet is aangebroken? Opnieuw: op z’n minst onwaarschijnlijk.

[16] Hoe komen de volgelingen van Jezus er dan bij om zo’n onwaarschijnlijk en onwetenschappelijk verhaal te vertellen? Er is maar één antwoord mogelijk: omdat ze ervan overtuigd waren dat Jezus echt dood was, een lijk, maar drie dagen daarna weer leefde, in een lichaam, een veranderd lichaam, maar een lichaam. En dat ze daarvan overtuigd waren, wordt juist onderstreept door het feit dat ze zichzelf neerzetten als al-te-menselijke getuigen. Ga maar na, als je

zo'n verhaal de wereld in wilt brengen, dan zorg je voor een goed verhaal: trompetgeschal, bazuingeklank, een comité van eerbiedwaardige mannen die de Heer bij zijn langverwachte opstaan terug verwelkomen, de pers erbij... Niets van dat alles.

Dit zeggen de getuigen: wij hadden het niet verwacht, wij hadden het niet bedacht. Integendeel, wij hadden Hem allemaal in de steek gelaten. Een paar vrouwen (vrouwen zeg je? Weet je niet dat vrouwen helemaal geen rechtsgeldig getuigenis kunnen geven?) – een paar vrouwen waren trouw en zij waren de eersten die Hem, onverwacht, in levenden lijve opnieuw ontmoetten. Ik, Petrus, ik had Hem zelf verraden. Maar Hij zocht mij op, Hij was het zelf. Ik, Paulus, was een moordenaar van zijn volgelingen, maar Hij heeft mij zijn volgeling gemaakt. We zijn het helemaal met je eens: deze boodschap, van een Heer die leeft, is helemaal ongeloofwaardig. Je hebt gelijk. Er is maar één reden waarom we er niet over zwijgen: wij hebben Hem zelf gezien en Hij leeft.

[17] Kom bij het vuur, zeggen de getuigen. Er is geen vuur, zeggen de wetenschappers. Wat wil je dat de getuigen dan zeggen? **[18]** 'Toen wij u de glorierijke komst van onze Heer Jezus Christus verkondigden, baseerden wij ons niet op vernuftige verzinsels – integendeel, wij hebben met eigen ogen zijn grootheid gezien.' **[19]** Jullie zijn vanmiddag om het vuur komen zitten. Op jullie heeft de Heer indruk gemaakt. Je gelooft dat de verhalen over Hem op waarheid berusten. Je mag gerust toegeven, dat het onwaarschijnlijk is. Dat vinden de getuigen zelf ook, Petrus voorop. Maar zij hebben de witte raaf gezien, al zegt de wetenschap honderd keer dat ze allemaal zwart zijn. De Heer leeft, en niet maar in een goddelijke vonk in jou. Het vuur brandt echt. Wij hebben het niet aangestoken. God heeft het voor ons gedaan.

Amen.